

بسوی نور و توحید

ترجمہ کتاب: (تطہیر الجنان والأركان عن

الشرك والكفران)

نوشتہ:

شیخ أحمد بن حج آل بطامی

این کتاب از سایت کتابخانه‌ی عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

آدرس ایمیل:

سایت‌های مفید

www.aqeedeh.com

www.islamtxt.com

www.shabnam.cc

www.kalemeh.tv

www.islamtape.com

www.blestfamily.com

www.islamworldnews.com

www.islamage.com

www.islamwebpedia.com

www.islampp.com

www.zekr.tv

www.mowahedin.com

www.sadaiislam.com

www.islamhouse.com

www.bidary.net

www.tabesh.net

www.farsi.sunnionline.us

www.sunni-news.net

www.mohtadeen.com

www.ijtehadat.com

www.nourtv.net

www.videofarsi.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

مقدمه.....	۳
انواع توحید.....	۷
۱- توحید ربوبیت.....	۷
دلیل اثبات توحید ربوبیت.....	۷
دلیل قبول داشتن مشرکین توحید ربوبیت را.....	۹
۲- توحید الوهیت.....	۱۱
معنی عبادت.....	۱۴
وقوع اولین شرک بر روی زمین.....	۱۵
انواع عبادات.....	۱۹
۱ و ۲- رکوع و سجده:.....	۱۹
۳ و ۴- نماز و ذبح:.....	۱۹
۵ و ۶- نذر و طواف:.....	۲۰
۷- قسم:.....	۲۰
۸- استعانت:.....	۲۱

- ۹- ترس: ۲۱
- ۱۰- توکل: ۲۲
- ۱۱- استغاثه: ۲۲
- تفاوت بین توحید ربوبیت و توحید الوهیت ۲۶
- معنی «لا إله إلا الله» ۲۷
- معنی «محمد رسول الله» ۲۹
- بیان عدم وجود واسطه و میانجی بین خالق و مخلوق مگر در
ابلاغ و رساندن دین: ۳۳
- توسل و شبهات پیرامون آن** ۳۵
- ۳- توحید اسماء و صفات ۴۶

مقدمه

الحمد لله الذي أمرنا بالعبادة، وبطاعته وطاعة رسوله، ووعدنا بالحسنی مع الزیادة. والصلاة والسلام على سیدنا محمد، البالغ منتهی الشرف والسیادة، وعلى آله وأصحابه الذین منحهم الله العزة والسعادة.

اما بعد:

برادران عزیز! بایستی بدانیم اسلام از زمان ظهور تا به امروز مورد دشمنی اقوام بسیاری همچون قریش، یهود، فارس‌ها، روم، تاتارها و صلیبی‌ها قرار گرفته است. و لیکن الله تعالی این دین را پابرجا قرار داده و دشمنان آن را خوار و ذلیل گردانیده است. ولی بازهم دشمنان اسلام در صدد هستند تا که شاید به خیال باطل خود بتوانند اسلام را از بین ببرند. و به همین دلیل هر وقت نقشه‌ای بی‌اثر و باطل می‌گردد، نقشه‌ای دیگر می‌ریزند.

حتی بسیاری از آنها با داخل شدن در دین اسلام، سعی کردند عقائد فاسد خود را در بین مسلمین رواج دهند. تا بدین طریق اسلام حقیقی را از بین ببرند. از خطرناکترین این عقاید که متأسفانه توانستند آن را در بین بسیاری از مسلمانانی که از اسلام حقیقی چندان اطلاعی نداشتند، رواج دهند، روش قبر پرستی و صوفی‌گری بود.

اینها مسلمانان غافل را به سوی پرستیدن قبرها دعوت کردند و بر روی این قبرها گنبد‌های بسیار عظیمی برپا داشتند. و آنها را همچون قصرها آراستند. و خدمتکارانی

در کنار این قبرها گماشتند تا که مردم را به دور آنها طواف دهند، و به آنها یاد دهند که چگونه بجای اینکه دست دعا بسوی الله تعالی دراز کنند، از این مردگان حاجات خود را طلب نمایند. این بلای عظیم تقریباً تمام کشورهای اسلامی را در بر گرفت و مسلمانان بسیاری را فریب داد، مگر کسانی که اسلام حقیقی را شناخته بودند و می دانستند که توحید یعنی چه و شرک چیست.

اما کسانی که از شرک بودن اینگونه اعمال اطلاعی نداشتند، در دام دشمنان اسلام افتاده و با زاری و خواری به زیارت این مردگان رفته و از آنها خواستند که حاجت هایشان را بر آورده سازند. و چیزی که باعث تأسف شدید است، اینست که بعضی از کسانی که ادعای عالم بودن می کنند، بر اینگونه اعمال شرک آلود صحه گذارده و برای رسیدن به مال، مردم بی اطلاع را بسوی اینگونه اعمال دعوت می کنند اما اگر عالم مخلصی برای مردم روشن سازد که انجام دادن اینگونه اعمال در اسلام حرام است، نصیب او ضرب و شتم و یا حتی زندان خواهد بود. می توان علماء را در رابطه با این بدعتها و اعمال شرک آلود به سه دسته تقسیم کرد:

۱- گروهی بر این بدعتها و اعمال شرک آلود صحه می گذارند. و حتی مردم را بسوی اینگونه اعمال فرا می خوانند. مخصوصاً اگر از این طریق صاحب منفعتی هم گردند.

۲- گروهی حق را می دانند و می فهمند که اینگونه اعمال شرک است، اما بخاطر اینکه ممکن است مردم را از خود برنجانند و زندگی شان در خطر بیفتد سخنی نمی گویند و ساکت و آرام برجای خود نشسته اند، و این ضرب المثل را شعار خود قرار داده اند که:

خواهی نشوی رسوا هم رنگ جماعت شو

۳- گروهی سوم علمای پاک و مخلصی هستند که مردم را بسوی اسلام راستین فرا می خوانند و شب و روز خود را در دعوت دادن بسوی توحید و ترک شرک و

خرافات صرف می‌کنند. و در این راه سختیهای فراوانی را متحمل می‌شوند. اما اینگونه علماء متأسفانه بسیار کم یافت می‌شوند.

در پایان این مقدمه امیدوارم که الله تعالی نوشتن این کتاب در علم توحید را عملی خالصانه برای خود قرار دهد. و آن را سببی گرداند برای رسیدن به جنات نعیم. و صلی الله علی سیدنا محمد وعلی آلہ وصحبہ والتابعین.

احمد بن حجر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وصحبه
أجمعين. اما بعد:

الله تعالى فرموده است:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ [الذاریات: ۵۶].

«جن و انس را خلق نکردم، إلا برای اینکه فقط مرا عبادت کنند».

پس الله تعالى ما را برای این آفریده است که فقط او را عبادت کنیم. و این همان
توحیدی است که تمام انبیاء علیهم السلام از نوح علیه السلام گرفته تا محمد صلی الله علیه و آله به خاطر دعوت
دادن بسوی آن به پیامبری گزیده شدند.

انواع توحید

توحید به سه نوع تقسیم می‌شود:

۱- توحید ربوبیت

۲- توحید الوهیت

۳- توحید اسماء و صفات

۱- توحید ربوبیت

و آن اعتقاد داشتن به این است که الله تعالی خالق بندگان و روزی رساننده آنها است، و اوست که به آنها زندگی می‌بخشد و سپس آنها را می‌میراند و همچنین میشود گفت که توحید ربوبیت یعنی منفرد دانستن الله تعالی به افعالی که مخصوص او است، افعالی همچون خلق کردن و روزی رساندن. به این نوع توحید تمام انسانها حتی یهود و نصاری و مجوس نیز اقرار داشته‌اند و هیچکس آن را رد نکرده است بجز کسانی که در گذشته بنام دهریه و امروز بنام کمونیست شناخته می‌شوند.

دلیل اثبات توحید ربوبیت

بایستی به نادانانی که وجود الله تعالی را منکر می‌شوند، گفته شود هیچ عاقلی قبول نمی‌کند که اثری بدون مؤثر و یا فعلی بدون فاعل و یا مخلوقی بدون خالق وجود داشته باشد.

و چیزی که تمام عقلاء آنرا قبول دارند این است که اگر انسان سوزنی ببیند یقین پیدا خواهد کرد که این سوزن را صانعی دُرست کرده است. پس چگونه امکان دارد که این عالم پر عظمت بدون خالق باشد؟ و با این نظم عجیبی که در بین سیارات و کهکشانها و تمام مخلوقات چه در زمین و چه در آسمان وجود دارد، بدون مُنظَّم بوجود آمده باشد؟

براستی هر کس که صاحب ذره‌ای عقل و فهم باشد، پی بوجود خالق آسمان و زمین خواهد برد.

الله تعالی می‌فرماید:

﴿أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلَّ لَا يُوقِنُونَ﴾ [الطور: ۳۵].

«آیا بدون خالق خلق شده‌اند؟ یا اینکه خود شان، خود را خلق کرده‌اند؟».

بدیهی است که هیچ مخلوقی بدون آفریننده بوجود نمی‌آید و همچنین امکان ندارد که چیزی خالق خود باشد. چون در این صورت آن چیز بایستی در آن واحد هم خالق باشد و هم مخلوق، و این امکان ندارد.

در این صورت تنها جوابی که باقی می‌ماند این است که الله تعالی، خالق آسمانها و زمین است. به این مطلب حتی مشرکین نیز اقرار داشتند. الله تعالی می‌فرماید:

﴿وَلَيْنَ سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ﴾ [الزخرف: ۹].

«ای رسول الله! اگر از این مشرکین بپرسی که چه کسی آسمانها و زمین را خلق کرده است، خواهند گفت: آنها را الله عزیز و علیم خلق کرده است».

اما دهریون و کمونیستها معتقدند این طبیعت است که همه چیز را خلق کرده است. ما می‌دانیم طبیعتی که اینها را آنرا می‌پرستند در واقع همین مخلوقاتی هستند که الله تعالی آنها را خلق کرده است، مانند آسمان و زمین و خورشید و ماه و دریاها و... و این طبیعت آنچنان که می‌بینیم نه دارای حیات است و نه علم و نه شنوایی و نه

بینائی و نه... پس چطور ممکن است طبیعتی که خود فاقد اینگونه صفات است مخلوقی همچون انسان بیافریند که دارای این صفات می باشد؟

پس واضح است که این دهریون و کمونیستها فقط به خاطر جهل و دشمنی با ادیان است که وجود خالق را منکر می شوند. و این انکار معمولاً از چهار چوب زبان فراتر نمی رود. و اگر شما کسی از آنها را وقتی که مصیبتی بر او واقع گشته ببینید، خواهید دانست که چطور در آن موقع رو بسوی خالق زمین و آسمان می کند و افکار کفر آمیز خود را رها می سازد. اما وقتی که مصیبت از او دور شد، دوباره به انکار کسی می پردازد که تا چندی پیش رو بسوی او آورده بود.

و دلیل دیگری که خالق بودن طبیعت را رد می کند این است که انسان توانسته است در بسیاری از امور بر طبیعت چیره شود. انسان کوهها را صاف می کند، دریاها را خروشان را در کنترل خود در می آورد، به اعماق اقیانوسها می رود، و در دل آسمانها نفوذ می کند، و هنگامیکه شب فرا می رسد با استفاده از برق آن را به روز تبدیل می کند و... پس باید پرسید این چه خالق است که اینگونه از مخلوق خود شکست خورده است؟! پس حق همانطور که الله سبحانه و تعالی می فرماید این است که:

﴿اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ [الزمر: ۶۲].

«خالق تمام مخلوقات الله است. و او است که تدبیر تمام چیزها را بدست دارد».

دلیل قبول داشتن مشرکین توحید ربوبیت را

الله تعالی می فرماید:

﴿وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [لقمان: ۲۵].

«(ای رسول الله!) اگر از این مشرکین پرسشی که چه کسی آسمانها و زمین را خلق کرده است، خواهند گفت: الله. بگو: الحمد لله (که خود تان اعتراف کردید)، ولی اکثر آنها نمی دانند (که فقط خالق است که بایستی عبادت شود)».

وهمچنین الله تعالى می فرماید:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ
وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدِيرُ
الْأُمُورَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾﴾ فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ
فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ ۚ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٣٢﴾﴾ [یونس: ۳۱-۳۲].

«ای رسول الله! به این مشرکین بگو، کیست که از آسمان و زمین به شما روزی می‌رساند؟ و یا اینکه چه کسی مالک و آفریننده گوشها و چشمهای شماست؟ و چه کسی بوجود می‌آورد جاندار را از بی‌جان (مانند بوجود آمدن انسان از نطفه و پرنده از تخم) و بوجود می‌آورد بی‌جان را از جاندار (مانند بوجود آمدن نطفه از انسان و تخم از پرنده)؟ و چه کسی امور هستی را اداره می‌کند؟ خواهند گفت: الله. پس به آنها بگو: آیا از عقاب او نمی‌ترسید که اینگونه در عبادت‌تان با او شریک قرار می‌دهید؟ اوست رب برحق شما. بغیر از حق چه چیزی جز گمراهی وجود دارد؟ پس چگونه از حق روی می‌گردانید و بسوی باطل و گمراهی می‌روید؟».

و همچنین الله سبحانه و تعالی می فرماید:

﴿وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ
الْعَلِيمُ ﴿٩﴾﴾ [الزخرف: ۹].

«(ای رسول الله!) اگر از این مشرکین بپرسی که چه کسی آسمانها و زمین را خلق کرده است، خواهند گفت: آنها را الله عزیز و علیم خلق کرده است».

پس این آیات این امر را برای ما واضح گردانید که مشرکین معتقد بوجود الله سبحانه و تعالی بودند، و همچنین به اینکه خالق و روزی رساننده آنها اوست ایمان داشتند اما گمراهی آنها در این بود که در عبادات خود با الله ﷻ شریک قرار می‌دادند و دیگر معبودات را واسطه‌ای بین خود و او می‌پنداشتند.

پس روشن می‌گردد که ایمان داشتن به توحید ربوبیت به تنهایی، انسان را مسلمان نمی‌سازد، و او را از عذاب آخرت نجات نمی‌دهد، مگر اینکه همراه با توحید ربوبیت به توحید الوهیت نیز ایمان بیاورد و به آن در زندگی خود عمل کند.

۲- توحید الوهیت

و به آن توحید عبادت نیز گفته می‌شود، و مراد از آن این است که انسان تمام انواع عبادات را فقط برای الله تعالی بجا بیاورد. چون اوست که فقط شایستگی عبادت شدن را دارد. و غیر از او هیچکس ولو اینکه دارای مقام و منزلت والایی چه دنیوی و چه دینی باشد، شایستگی عبادت شدن را ندارد. و این همان توحیدی است که الله تعالی بخاطر آن انبیاء و پیامبران (علیهم السلام) را بسوی امتهایشان مبعوث داشت. و قرآن بهترین شاهد بر این امر است.

الله تعالی در مورد نوح علیه السلام می‌فرماید:

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٥﴾ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ أَلِيمٍ ﴿٢٦﴾﴾ [هود: ۲۵-۲۶].

«و بی شک ما نوح را بسوی قومش فرستادیم تا که به آنها بگوید من برحذر دارنده آشکاری برای شما هستم، بسوی این که غیر از الله را عبادت نکنید، من از عذاب روز قیامت بر شما می‌ترسم».

و همچنین الله تعالی در مورد هود علیه السلام می‌فرماید:

﴿وَالِإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ﴿٥٠﴾ إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥١﴾﴾ [هود: ۵۰].

«و بسوی قوم عاد پیامبری از خود شان بنام هود فرستادیم او به آنها گفت: ای قوم من! فقط الله را عبادت کنید، برای شما معبودی بحقی جز او نیست، و شما با عبادت کردن این معبودات باطل به الله تعالی افتراء می‌زنید چونکه إله بحقی جز او نیست».

و همچنین الله ﷻ در مورد صالح العَلِیُّ می فرماید:

﴿وَالِیْ تَمُوْدَ اَخَاهُمْ صَلِحًا قَالَ یَقُوْمُ اَعْبُدُوْا اللّٰهَ مَا لَکُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَیْرُهٗ﴾ [هود: ۶۱].

«و بسوی قوم تمود پیامبری از خود شان بنام صالح فرستادیم، او به آنها گفت: ای قوم من! فقط الله را عبادت کنید، برای شما معبود بحقّی جز او نیست».

و همچنین الله ﷻ در مورد شعیب العَلِیُّ می فرماید:

﴿وَالِیْ مَدَیْنٍ اَخَاهُمْ شُعَیْبًا قَالَ یَقُوْمُ اَعْبُدُوْا اللّٰهَ مَا لَکُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَیْرُهٗ﴾ [هود: ۸۴].

«و بسوی قوم مدین پیامبری از خود شان بنام شعیب فرستادیم او به آنها گفت: ای قوم من! فقط الله را عبادت کنید، برای شما معبود بحقّی جز او نیست».

و همچنین الله تعالی از قوم موسی العَلِیُّ می فرماید:

﴿قَالَ اَغَیْرَ اللّٰهِ اُبَغِیْکُمْ اِلٰهًا وَهُوَ فَضَلَّکُمْ عَلَی الْعٰلَمِیْنَ ﴿۱۴﴾﴾ [الأعراف: ۱۴۰].

«موسی گفت: چگونه برای شما معبودی جز الله قرار دهم؟ (در حالیکه خود تان نشانه‌های عظمت و قدرت او را دیدید و همچنین او با إعطا کردن نعمت‌های فراوان) شما را بر دیگر انسانهای (زمان تان) برتری داده است».

و همچنین الله تعالی از قول عیسی العَلِیُّ می فرماید:

﴿اِنَّ اللّٰهَ رَبِّیْ وَرَبُّکُمْ فَاَعْبُدُوْهُ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِیْمٌ ﴿۵۱﴾﴾ [آل عمران: ۵۱].
«بی شک، الله، رب من و شماست، پس فقط او را عبادت کنید. این (یعنی فقط الله را عبادت کردن) راه مستقیم و صحیح می باشد».

و همچنین الله تعالى به رسول الله ﷺ امر کرده است تا که به اهل کتاب بگوید:

﴿قُلْ يٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَآبِ تَعَالَوْا۟ إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَآءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا ٱللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِۦ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ﴾ [آل عمران: ۶۴].

«بگو: ای اهل کتاب! بیاوید بسوی کلمه حق و عادلانه‌ای که بین ما و شما یکسان باشد. و آن این است که جز الله را عبادت نکنیم و با او چیزی شریک قرار ندهیم و بعضی از ما بعضی دیگر را برای خود رب قرار ندهند».

در این آیه الله تعالى به رسول الله امر می‌کند که به یهود و نصاری بگوید که رو بسوی توحید بیاورند و عقاید باطل خود، مانند عقیده داشتن به الوهیت و ربوبیت مسیح و عزیر علیهم‌السلام را ترک کنند.

و همچنین الله تعالى تمام بشریت را مورد خطاب قرار می‌دهد و می‌فرماید:

﴿يٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَعْبُدُوا۟ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [البقرة: ۲۱].

«ای انسانها، فقط رب تان که شما و انسانهای قبل از شما را خلق کرده است، عبادت کنید تا که پرهیزگار شوید».

پس، از این آیات نتیجه می‌گیریم که تمام انبیاء و رسل به خاطر این به پیامبری مبعوث گشتند تا که امتهای خود را بسوی توحید الوهیت دعوت دهند و آنها را از شریک قرار دادن با الله تعالى در عبادات برحذر دارند همانطوری که الله تعالى می‌فرماید:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَاجْتَنِبُوا۟ ٱلطَّغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶].

«و بی‌شک در هر امتی پیامبری مبعوث داشتیم برای دعوت کردن بسوی اینکه الله

را عبادت کنید و از طاغوت^(۱) دوری جوئید».

معنی عبادت

در لغت عبادت به معنی فروتنی و تحت فرمان بودن است.

و در شرع معنای آن همانطور که شیخ الإسلام ابن تیمیه رحمته الله می گوید: عبادت یعنی اطاعت کردن از اوامری که الله تعالی از طریق انبیاء ما را به آنها امر کرده است. و همچنین شیخ الإسلام ابن تیمیه در تعریفی دیگر از عبادت می گوید: تمام اعمال و اقوال و افعال ظاهری و باطنی که الله تعالی آنها را دوست می دارد، نوعی عبادت می باشند.

پس بر هر فرد مسلمان واجب است که تمام انواع عبادات را فقط برای الله تعالی بجا آورد. و همچنین بجا آوردن این عبادات بایستی بصورتی باشد که رسول الله صلی الله علیه و آله برای ما روشن ساخته است^(۲).

۱- طاغوت: هر مخلوقی است که از حد تجاوز کند. مثلاً شیطان طاغوت می باشد و کسیکه ادعای علم غیب کند نیز طاغوت است، چونکه علم غیب را فقط الله تعالی می داند، پس این شخص با این ادعا پا را از گلیم خود فراتر نهاده و از حد خود تجاوز کرده است و همچنین حاکمی که مخالف قوانین الله تعالی قانون وضع می کند و به قوانین الهی عمل نمی کند طاغوت می باشد، چونکه قانون گذاری از اموری است که فقط مخصوص الله سبحانه و تعالی است. الله تعالی می فرماید: ﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ﴾ [الأنعام: ۵۷]. «حکم فرمانی فقط مخصوص الله است». و همچنین می فرماید: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ [المائدة: ۴۴]. «و کسانی که به احکامی که الله نازل کرده است حکم نکنند، کافر می باشند». پس هر مخلوقی که از حد خود تجاوز کند و بخواهد اموری را که فقط مخصوص الله است برای خود قرار دهد نوعی طاغوت می باشد و بر هر فرد مسلمان واجب است که به این طاغوت کفر بورزد و از او دوری جوید.

۲- بایستی بدانیم عبادت دارای دو رکن اساسی است، لازم است هنگام بجا آوردن هر نوع عبادتی این دو رکن را نیز بجا آوریم.

وقوع اولین شرک بر روی زمین

بایستی دانست که اولین شرک در قوم نوح علیه السلام بوجود آمد. و به همین سبب الله تعالی نوح علیه السلام را در میان این قوم مبعوث داشت تا که آنها را بسوی توحید و ترک عبادت غیر او دعوت کند. اما قوم نوح علیه السلام بجای اینکه از سخنان پیامبر شان اطاعت کنند، به دشمنی با او پرداختند و او را مورد آزار و اذیت قرار دادند، و همانطور که قرآن از آنها نقل می کند گفتند:

﴿وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا﴾ [نوح: ۲۳].

«و گفتند معبودات خود را ترک نکنید، ود و سواع و یغوث و یعوق و نسر را رها سازید».

۱- نهایت فروتنی و خاضع بودن.

۲- نهایت محبت و علاقه.

مثلا اگر کسی در ظاهر مطیع امر الله تعالی باشد اما در باطن بغض او و دین اسلام را در دل بیوراند، عبادت این شخص صحیح نیست. و همچنین اگر کسی محبت الله تعالی را در دل داشته باشد، اما در مقابل اوامر او خاضع و فروتن نباشد، اعمال این شخص نیز مانند شخص اول بی ارزش است. الله تعالی می فرماید: ﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ [التوبة: ۲۴]. «ای رسول الله! بگو: اگر پدران تان و فرزندان تان و برادران تان و همسران تان و خویشاوندان تان و اموالی که کسب کرده اید و تجارتی که از کساد شدن آن می ترسید و منازلی که از آنها خوش تان می آید، در نزد شما محبوب تر از الله و رسول او و جهاد کردن در راه او باشد، پس منتظر باشید تا که الله تعالی عقابی بر شما نازل کند. والله تعالی قومی را که فاسق و فاجر باشند، هدایت نخواهد کرد».

در صحیح بخاری رحمته از ابن عباس رضی الله عنه در مورد این آیه روایت شده است که: این اسمها نامهای افراد صالحی از قوم نوح بوده است. هنگامی که این افراد فوت کردند شیطان به قوم آنها الهام کرد که مجسمه‌هایی به صورت آنها بسازند و در مجلسی که این اشخاص در آن نشستند بگذارند تا این امر سبب شود که آنها همیشه این افراد صالح و عبادات زیاد شان را بخاطر داشته باشند و با الهام گرفتن از آنها عبادت شان را زیاد کنند. و این قوم فریب شیطان را خوردند و اینکار را انجام دادند. سپس به مرور زمان وقتی که این نسل از بین رفت و نسلهای دیگری آمدند شیطان به آنها گفت که پدران شما این مجسمه‌ها را می‌پرستیدند. پس آنها نیز به عبادت کردن این مجسمه پرداختند و بدین صورت شرک بر روی زمین ظاهر شد.

پس دانستیم که سبب بوجود آمدن اولین شرک غلو کردن در ارج نهادن بر افراد صالح می‌باشد و غلو یعنی زیاده روی کردن در ستایش و بزرگداشت افراد صالح چه این زیاده روی در هنگام سخن گفتن باشد و چه در قلب.

و به همین سبب، الله تعالی می‌فرماید:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ
إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ﴾ [النساء: ۱۷۱].

«ای یهود و نصاری! در امور دین‌تان غلو و زیاده روی نکنید، چیزی جز حق، به الله تعالی نسبت ندهید. بی‌شک عیسی پسر مریم رسول و فرستاده الله است».

لفظ این آیه گرچه خطاب به یهود و نصاری است اما در عین حال به مسلمانان نیز هشدار می‌دهد که از خطاهای که این اقوام مرتکب شدند برحذر باشند تا مانند آنها به گمراهی و ضلالت کشیده نشوند.

و به همین سبب در حدیث صحیحی که از عمر بن الخطاب رضی الله عنه روایت شده است آمده است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرموده: «لَا تَطْرُونِي كَمَا أَطَرَتِ النَّصَارَى

عیسی بن مریم، إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ». «شما مانند نصاری که در مدح عیسی بن مریم زیاده روی کردند، در مدح و ستایش من زیاده روی نکنید. من بنده‌ای از بندگان الله تعالی می‌باشم. پس در مورد من بگویید: عبدالله و رسول او».

اما متأسفانه بسیاری از مسلمانان این امر رسول الله ﷺ را زیر پا گذاشته و در مدح و ستایش او ﷺ غلو و زیاده رویهای فراوانی را مرتکب شدند. و بسیاری از این غلوها، نوعی شریک قرار دادن با الله تعالی می‌باشد. و همچنین بر روی بعضی از قبرها گنبد‌های عظیمی بر پا داشتند و در کنار آنها نماز خواندن پرداختند و به دور این قبور مشغول طواف گشتند. و در هنگام نیاز داشتن به چیزی و یا در هنگامیکه در مصیبتی قرار می‌گرفتند، دست دعا بسوی این مردگان بلند می‌کردند. و این امر را به فراموشی می‌سپردند که مردگان اگر می‌توانستند کاری بکنند خود را از زیر خاک بدر می‌آوردند. عائشه رضی الله عنها می‌گوید: هنگامی که رسول الله ﷺ در بستر مرگ بود و قتیکه سختی بر او شدت می‌گرفت پارچه‌ای را بر روی صورت خود می‌انداخت و هنگامیکه شدت بیماری کم شد پارچه را بر می‌داشت. و همین حالت بود که رسول الله ﷺ فرمود: لعنت الله تعالی بر یهود و نصاری باد که قبور انبیاء خود را محلی برای عبادت کردن و سجده کردن قرار دادند. عائشه رضی الله عنها در ادامه کلام خود می‌گوید: «رسول الله با این سخن خود مسلمانان را از این عمل برحذر داشت. و اگر این سخن رسول الله ﷺ نمی‌بود قبر او از سائر قبرها متمیز ساخته می‌شد و لیکن ترس از اینکه قبر رسول الله تبدیل به محلی برای عبادت کردن و سجده کردن شود، مانع اینکار شد. (این حدیث را بخاری و مسلم روایت کرده‌اند) در این حدیث رسول الله ﷺ بیان می‌کند که الله تعالی یهود و نصاری را بخاطر اینکه قبرهای انبیاء خود را محلی برای عبادت کردن و سجده کردن قرار دادند، مورد لعنت خود قرار داد. این سزای کسانی است که بر روی قبرهای انبیاء و پیامبران گنبد بنا می‌کنند و آنها را محلی برای عبادت کردن الله تعالی قرار می‌دهند. پس سزای کسانی که قبرهای اشخاص را محل عبادت

قرار می‌دهند که بمراتب دارای منزلتی پایین‌تر از انبیاء هستند، چه خواهد بود؟ و همچنین اشخاص دیگری نیز فرمایشات رسول الله ﷺ را زیر پا گذاشتند و در مدح و تمجید او زیاده روی و غلو کردند، اینها می‌گفتند که رسول الله ﷺ علم غیب داشت و از آن باخبر بود. در حالیکه الله تعالی در قرآن مجید می‌فرماید:

﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ﴾ [الأنعام: ۵۹].

«و نزد اوست (یعنی الله تعالی) مخازن غیب کسی جز او از آنها خبر نیست».

و همچنین الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ [لقمان: ۳۴].

«بی‌شک الله می‌داند که قیامت چه وقتی بر پا می‌شود و اوست که سبب بارش باران شده و به وقت و محل آن آگاه است و می‌داند بچه‌ای که در رحم مادر است آیا پسر است یا دختر، آیا فردی صالح خواهد بود و یا بد. و هیچکس نمی‌داند که فردا بر او چه خواهد گذشت. و هیچکس نمی‌داند در چه سر زمینی می‌میرد. براستی که الله بسیار عالم و بسیار داناست».

زجاج می‌گوید: هرکس ادعا کند که یکی از این امور پنجگانه را می‌داند، به قرآن کفر و رزیده است چونکه سخن او مخالف قرآن است.

همچنین الله تعالی به رسول الله ﷺ امر می‌کند که بگوید:

﴿وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءُ﴾ [الأعراف: ۱۸۸].

«بگو: اگر من از غیب اطلاع داشتم برای خود خیر بیشتری کسب می‌کردم و به من ضرر و زبانی نمی‌رسید».

وهمچنین الله تعالى به رسول الله ﷺ امر می کند که بگوید:

﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾ [النمل: ۶۵].

«بگو تمام کسانی که در آسمانها و زمین هستند غیب را نمی دانند، مگر الله».

پس این آیات بوضوح روشن می گردانند که کسی جز الله تعالى غیب را نمی داند. و به همین سبب عائشه رضی الله عنها می گوید: «کسیکه گمان کند محمد ﷺ غیب می دانسته بدرستیکه دروغ بزرگی به الله تعالى بسته است و اما اموری که رسول الله ﷺ در آنها از غیب سخن گفته است، این امور را الله تعالى بوسیله وحی به او یاد داده است.

انواع عبادات

عبادت انواع بسیار زیادی دارد. و ما در این بخش بعضی از آنها را همراه بادلایل شان ذکر می کنیم.

۱ و ۲- رکوع و سجده:

الله تعالى می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَرْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [الحج: ۷۷].

«ای مؤمنین به رکوع روید و سجده کنید (مراد نماز خواندن است. و چونکه رکوع و سجده از اشرفترین ارکان نماز هستند به جای نماز، این دو رکن آن ذکر شده است) و رب تان را عبادت کنید و اعمال خیر انجام دهید تا رستگار شوید».

۳ و ۴- نماز و ذبح:

الله تعالى می فرماید:

﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱۶۲﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ ۚ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿۱۶۳﴾﴾ [الأنعام: ۱۶۲-۱۶۳].

«بگو: بی شک نمازم و قربانی ام و زندگیم و وفاتم برای الله، رب عالمیان است، شریکی برای او نیست و امر شده ام که عبادات خود را فقط برای الله بجا آورم و من اولین مسلمان در امتم می باشم».

و همچنین الله سبحانه و تعالی می فرماید:

﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ ۝ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۝﴾ [الکوثر: ۲-۳].

«پس نماز بخوان برای ربّت و برای او ذبح کن بی شک دشمنت است که از هر گونه خیری محروم می باشد».

و همچنین رسول الله می فرماید: «لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ». «الله لعنت کرده است کسی را که برای غیر او ذبح کند».

۵ و ۶- نذر و طواف:

الله تعالی می فرماید:

﴿وَلْيُؤْفُوا نَذْرَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ [الحج: ۲۹].

«و به نذرهای خود وفا، و به دور خانه کعبه طواف کنند».

۷- قسم:

در حدیث ابن عمر رضی الله عنهما آمده است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ». و فی لفظ: «فقد كفر». «کسیکه به غیر الله قسم بخورد، شرک ورزیده است». و در لفظ دیگری: «کسیکه به غیر الله قسم بخورد، کفر ورزیده است». متأسفانه چه بسیارند کسانی که به سبب جهل و نادانی در این نوع از شرک و کفر واقع گشته اند و به جای اینکه به الله قسم بخورند به جان بچه های شان و یا به اشخاص دیگر قسم می خورند.

۸- استعانت:

الله تعالی می‌فرماید:

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ [الفاتحة: ۵].

«فقط تو را عبادت می‌کنیم و فقط از تو استعانت و کمک می‌جوئیم».

«باید دانست که مراد از استعانت جستن، کمک طلبیدن در اموری است که این امور را کسی جز الله تعالی نمی‌تواند انجام دهد. و یا ممکن است بر آورده کردن شیء مطلوب در قدرت انسان باشد، ولی انسانی که از او استعانت جسته می‌شود در نزد شخص نباشد. مانند کسیکه دستش را بلند کرده و از شخصی که کیلو مترها از او دور می‌باشد طلب بر آورده کردن حاجتش را کند».

و همچنین در حدیث آمده است که رسول الله فرموده:

«إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ». «هنگامی که چیزی خواستی، انرا از الله بخواه و هنگامیکه طلب کمک کردی، از الله تعالی طلب کن».

۹- ترس:

الله جل جلاله می‌فرماید:

﴿فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا مِنِّي إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ﴾ [آل عمران: ۱۷۵].

«پس از آنها ترسید و فقط از من بترسید اگر واقعاً مؤمن هستید».

«مراد ما در اینجا از ترس، ترس غیب می‌باشد مانند اینکه در دل ما از شخصی که کیلو مترها با ما فاصله دارد و صدای ما را نمی‌شنود و یا اینکه در قبر قرار دارد، نوعی ترس و خوف از او وجود داشته باشد، که مبادا اگر فلان حرف را بزنیم و یا فلان کار را انجام دهیم، او از ما ناراحت می‌شود و به ما آسیب و زیان می‌رساند».

۱۰- توکل:

الله سبحانه و تعالی می فرماید:

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ [المائدة: ۲۳].

«و بر الله توکل کنید اگر واقعاً مؤمن هستید».

«ممکن است ما بعضی از امور خود را به دیگران واگذار کنیم. و این هیچ اشکالی ندارد. البته بایستی دو چیز را مراعات کنیم:

۱- این امر فراتر از چهار چوب قدرت مخلوقات نباشد.

۲- این واگذاری با این اعتقاد همراه نباشد که فلانی حتماً اینکار را انجام خواهد داد. حتی اگر این کار بسیار آسان باشد بلکه بایستی معتقد باشیم که اگر الله بخواهد اینکار خواهد یافت».

۱۱- استغاثه:

«فرق استغاثه با استعانه این است که در استغاثه انسان، کمکی فوری طلب می کند مانند کسیکه در حال غرق شدن باشد اما در استعانه کمک خواسته شده ممکن است فوری نباشد».

الله تعالی می فرماید:

﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ﴾ [یونس: ۱۰۷].

«و اگر الله تو را به بلا و یا مصیبتی دچار کند، کسی نمی تواند آنرا از تو بر طرف سازد بجز خود او، و اگر بخواهد خیری و نعمتی به تو برساند کسی نمی تواند جلوی این نعمت را بگیرد».

و همچنین الله تعالی می‌فرماید:

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَفِلُونَ ﴿٦٠﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦١﴾﴾ [الأحقاف: ۵-۶].

«وکیست گمراه‌تر از کسیکه بخواند جز الله، آنانی را که دعای او را هرگز اجابت نخواهند کرد، و از دعا و طلب او بیخبرند و در روز قیامت هنگامی که مردم حشر می‌شوند این معبودات باطل دشمنان کسانی خواهند بود که به سویشان دست دعا بلند کرده بودند، و این عبادت ایشان را انکار و تکذیب خواهند کرد».

پس این آیه روشن می‌گرداند که استغاثه جستن نیز بایستی از الله باشد و هر کس که از فرشتگان و یا پیامبران و عموماً از هر که غیر از الله استغاثه بجوید گمراه می‌باشد. و چگونه امکان دارد، انسانی عاقل این آیات را بشنود و یا بخواند و سپس از غیر الله تعالی استغاثه بجوید؟ آیا این قول الله تعالی را نمی‌شنود که می‌فرماید:

﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾﴾ [النمل: ۶۲].

«و کیست که دعای در مانده را هنگامی که از او کمک می‌خواهد اجابت می‌کند، و بلا و مصیبت را دور می‌سازد؟ و شما را بر روی زمین جانشین پیشینیان می‌گرداند؟ آیا معبود بحق جز الله تعالی وجود دارد؟ بسیار کم پند می‌پذیرد».

و همچنین امام طبرانی حدیثی روایت کرده است که در آن آمده است: در زمان رسول الله شخص منافقی وجود داشت که به مؤمنین آزار و اذیت فراوانی می‌رساند. روزی بعضی از مؤمنین گفتند: برویم و از دست این منافق به رسول الله استغاثه بجوئیم رسول الله ﷺ در جواب این عده فرمود «إِنَّهُ لَا يُسْتَغَاثُ بِي، وَإِنَّمَا يُسْتَغَاثُ بِاللَّهِ». «بی شک هرگز از من استغاثه جسته نمی‌شود بلکه فقط از الله استغاثه جسته می‌شود».

پس در خاتمه می‌توانیم نتیجه بگیریم که هر شخصی برای غیر الله تعالی به رکوع و سجود رود و یا برای غیر او نذر و ذبح کند، و یا به دور قبر طواف کند و یا به غیر الله استغاثه جوید «مثلاً بگوید: ای رسول الله مرا نجات بده و یا: فلانی این بلا را از من دور کن» و یا از غیر الله چیزی بخواهد که قدرت بر آورده کردن آن فقط در دست الله تعالی است و یا... این شخص در عمل خود با الله جل جلاله شریک قرار داده است و این نوع شرک، شرک اکبر می‌باشد و هر کس که دچار شرک اکبر شود تمام اعمال او بر باد می‌رود و بایستی که از شرک خود توبه کند، چونکه الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ ۚ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا﴾ [النساء: ۴۸].

«بی شک هرگز الله شرک ورزیدن به او را نخواهد بخشید و هر گناهی پایین‌تر از شرک را برای هرکس که بخواهد (یعنی الله تعالی) می‌بخشد. و کسیکه به الله شرک ورزد در حقیقت گناهی بزرگ مرتکب شده است».

اما هما نظوری که قبلاً نیز ذکر کردیم انسان می‌تواند از شخص زنده- در اموری که در چهار چوب توانایی انسان باشد، کمک بطلبد. و این عمل او، هیچ منافاتی با توحید ندارد. شیخ الإسلام ابن تیمیه می‌گوید:

شرک بر دو نوع می‌باشد. شرک اکبر و شرک اصغر کسیکه دچار هیچکدام از آنها نگردد، از اهل بهشت خواهد بود و کسیکه مرتکب شرک اکبر شده باشد و قبل از اینکه توبه کند بمیرد، او از اهل جهنم است. و کسیکه مرتکب شرک اصغر شده باشد اما حسنات او از سیئاتش بیشتر باشد، وارد بهشت خواهد شد. و کسیکه مرتکب شرک اصغر شود و حسناتش از گناهانش کمتر باشد، وارد جهنم خواهد شد. پس شرک اکبر انسان را وارد جهنم خواهد کرد و به همین صورت شرک اصغر اگر زیاد باشد.

اما اگر شرک اصغر اندک بوده و شخصی که مرتکب آن گشته دارای حسنات زیادی باشد، این گناه او بخشوده خواهد شد.

می توان از انواع شرک اکبر سجده کردن و یا نذر کردن برای غیر الله را نام برد و از انواع شرک اصغر نیز می تون ریاء و قسم خوردن به غیر الله را ذکر کرد.

در اینجا چند آیه را ذکر می کنیم که در آنها الله تعالی ما را امر می کند که فقط او را عبادت کنیم. و همچنین روشن می گرداند که معبودات باطل هیچگونه قدرتی ندارد تا که شایستگی عبادت شدن را داشته باشد، بلکه آنها مانند سایر مخلوقات بسیار ضعیف و عاجزند.

الله تعالی می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [البقرة: ۲۱].

«ای انسانها رب تان را عبادت کنید. ربی که شما و کسانی که پیش از شما بوده اند را خلق کرده است تا که پرهیز گار شوید».

و همچنین الله تعالی می فرماید: ﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ [النساء: ۳۶]. «و رب تو امر کرده است که عبادت نکنید مگر او را و به والدین خود لطف و احسان کنید».

و همچنین هما نظوریکه ذکر کردیم الله تعالی روشن گردانیده است که این معبوداتی که بسوی آنها دست دعا دراز می شود، هیچگونه قدرتی برای اجابت کردن دعا ندارند. الله تعالی می فرماید:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ﴾ [الحج: ۷۳].

«بی شک بجز الله کسانی که آنها را فرا می خوانید نمی توانند مگسی خلق کنند و لو در این عمل با یکدیگر همکاری کنند. و اگر مکس از آنها چیزی برباید نمی توانند آنرا از مگس پس بگیرند. ناتوان و عاجز است عابد و معبود».

الله تعالی به ما یاد می دهد که تمام امور فقط به دست اوست:

﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ﴾ [یونس: ۱۰۷].

«و اگر الله تو را به بلا و یا مصیبتی دچار کند، کسی نمی تواند آنرا از تو بر طرف سازد، مگر او. و اگر بخواهد خیری و نعمتی به تو برساند کسی نمی تواند جلوی این نعمت را بگیرد».

همانطوریکه واضح است این آیه خطاب به سید المرسلین رسول الله می باشد پس اگر رسول الله نمی تواند مصیبتی را که بر او نازل شده است از خود دور کند، به همین ترتیب نیز نمی تواند مصیبتی را که بر دیگری نازل شده است از او دور سازد. و اگر رسول الله ﷺ که اشرف الأنبياء می باشد نتواند چنین کاری انجام دهد، کسانی که دارای مقامی پایین تر از رسول الله ﷺ هستند، نیز توانایی و قدرت آنرا نخواهد داشت که بلایی را از کسی درو کنند و یا نعمتی به او برسانند پس واضح می گردد که اینکار را کسی جز الله تعالی نمی تواند انجام دهد. و روی آوردن به کسی جز او در اینکار نوعی شریک قرار دادن برای او در اموریست که فقط او توانایی انجام آنرا دارد.

تفاوت بین توحید ربوبیت و توحید الوهیت

بر هر فرد مسلمان لازم است فرق بین توحید ربوبیت و توحید الوهیت را بداند. اما متأسفانه بسیاری از مسلمانان فرق این دو را نمی دانند. و به همین سبب نیز گمان می کنند که کلمه إله یعنی خالق و مالک در حالیکه این تصور خطا و اشتباه است و معنی حقیقی کلمه إله یعنی معبود. خواه این معبود بحق باشد (یعنی الله تعالی) و خواه باطل

(مثل بتها و درختها و انسانهای زنده و یا مرده که مشرکین آنها را عبادت می‌کنند).

و به همین سبب نیز هنگامیکه رسول الله به مشرکین قریش گفت: «قولوا: لا إله إلا الله تفلحوا». «بگوئید معبود بحقی جز الله وجود ندارد تا که رستگار شوید». در جواب همانطور که قرآن از آنها حکایت می‌کند، گفتند:

﴿أَجْعَلِ الْأِلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ ۝ وَأَنْطَلِقُ الْأُمَلَأُ مِنْهُمْ أَنْ أَمْشُوا وَأَصْبِرُوا عَلَىٰ آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ۝ مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْأُمَلَّةِ الْأَخِرَةِ إِنَّ هَذَا إِلَّا أَخْتِلَافٌ ۝﴾ [ص: ۵-۷].

«آیا تمام معبودات را، یک معبود قرار داده؟ بی‌شک این امر بسیار تعجب‌آور است. سپس بزرگان آنها برخاستند و رفتند در حالیکه به یکدیگر می‌گفتند: بروید و بر عبادت کردن معبودات خود استوار باشید و بی‌شک این امر (یعنی دعوت به یکتا پرستی) امری است که محمد بوسیله آن می‌خواهد به آقایی و ریاست شما برسد. این امر (یعنی یکتا پرستی) را ما حتی در دین نصرانیت نیز نشنیده‌ایم، این امر چیزی جز دروغ و افتراء نمی‌باشد».

معنی «لا إله إلا الله»

لا إله: یعنی هیچ معبودی نیست. پس این عبارت تمام معبودات باطل را نفی می‌کند. **إلا الله:** مگر الله. و این عبارت معبود بودن الله تعالی را به اثبات می‌رساند. پس معنی **لا إله إلا الله** می‌شود: هیچ معبودی نیست که شایستگی عبادت شدن داشته باشد مگر الله.

برای صحیح بودن نطق به **لا إله إلا الله** هفت شرط لازم است:

- ۱- علم. هر شخصی که **لا إله إلا الله** می‌گوید و به آن ایمان دارد بایستی معنی آن را نیز بداند. و معنی آن بطور خلاصه همانطوریکه گفتیم می‌شود: هیچ معبودی نیست که شایستگی عبادت شدن را داشته باشد مگر الله.

۲- یقین. بر هر مسلمان واجب است که به معنی لا إله إلا الله یقین داشته باشد. و در این مورد هیچگونه شکی به خود راه ندهد.

۳- اخلاص

۴- صدق. بر شخصی که لا إله إلا الله می گوید لازم است در این قول خود صادق باشد. چونکه منافقین نیز لا إله إلا الله می گفتند، و لیکن در این قول خود صادق نبودند و در قلبهایشان به آن ایمان نداشتند، الله تعالی می فرماید:

﴿يَقُولُونَ بِالْأَلْسِنَةِ مِمَّا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ﴾ [الفتح: ۱۱].

«با زبان های خود سخنی می گویند که در قلب هایشان به آن ایمان ندارند».

۵- قبول کردن آن. چونکه بعضی ها آنرا می گویند و معنی آن را هم می دانند. و لیکن بسبب تکبر و یا حسادت و یا به اسباب دیگری آن را قبول نمی کنند.

۶- اطاعت. یعنی کسی که لا إله إلا الله می گوید بایستی مطیع امر الله باشد- هر امری را که الله تعالی بر او واجب گردانیده است، انجام دهد. و از هر امری که الله آن را حرام گردانیده است، دوری جوید.

۷- محبت. بر هر فرد مسلمان واجب است که توحید را دوست بدارد. و همچنین از اینکه با الله تعالی در عبادات شریک قرار داده شود نفرت داشته باشد. هرکس که معنی لا إله إلا الله را بفهمد خواهد دانست که بسیاری از اعمالی که بعضی از مسلمانها انجام می دهند، مانند نذر و ذبح کردن برای غیر الله، تبرک جستن به خاک بعضی از قبرها و یا طواف کردن به دور آنها و طلبیدن چیزی از مردگان نوعی عبادت می باشد.

و این اعمال آنها نوعی شرک اکبر محسوب می شود و الله تعالی می فرماید:

﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ [المائدة: ۷۲].

«بی شک هر آنکه با الله شریک قرار دهد، الله بهشت را بر او حرام گردانیده و جایگاه او جهنم است. و برای ظالمین هیچ یاری رساننده‌ای نیست».

معنی «محمد رسول الله»

معنی حقیقی «أشهد أن محمداً رسول الله»، اطاعت کردن از اوامر رسول الله ﷺ، و تصدیق تمام سخنان او و دوری جستن از اموری است که ما را از آنها نهی کرده است. و همچنین بر هر فردی که شهادت می‌دهد محمد ﷺ رسول الله است واجب می‌گردد که الله را فقط آنطور که رسول الله ﷺ به ما یاد داده است، عبادت کند، نه به هر صورتی که دل او بخواهد، الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: ۷].

«و آنچه که پیامبر شما را به آن امر کند، آنرا انجام دهید، و آنچه که شما را از آن نهی کند، از آن دست بکشید».

و همچنین الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [النساء: ۶۵].

«سوگند به رب تو ای محمد، ایمان نمی‌آورند تا اینکه ترا در اختلافات خود حکم قرار دهند و سپس در دل‌هایشان از آنچه که حکم کردی احساس ناراحتی و نارضایتی نکنند، و کاملاً تسلیم حکم تو شوند».

و همچنین الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [النور: ۶۳].

«کسانیکه از امر او مخالفت می‌کنند بایستی بترسند، از اینکه به آنها فتنه‌ای برسد. و یا اینکه دچار عذابی دردناک شوند».

و همچنین رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ». (متفق علیه). «هر کس در امر دین عمل جدیدی بیاورد، این عمل او غیر مقبول است».

و همچنین رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«عليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين المهديين من بعدي، عضواً عليها بالنواجذ، وإياكم ومحدثات الأمور، فإن كل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة». (رواه أبو داود والترمذی، وقال: حديث حسن صحيح). «بر شماست که پیروی کنید از سنت و طریقه من و همچنین از سنت و طریقه خلفاء راشدین که آنها هدایت کنند گانند. باندانهای آسیاب خود آن را محکم بگیرید (یعنی اینکه شدیداً از سنت من و سنت خلفاء راشدین تبعیت کنید) و از امور نو آورده شده در دین بر حذر باشید چونکه هر امر نو آورده شده در دین بدعت می‌باشد و هر بدعتی گمراهی است».

اما متأسفانه بعضی از مسلمانها این آیات و احادیث را نادیده گرفته و امور جدیدی را وارد دین کرده‌اند که دین از این امور بری می‌باشد. اینگونه امور بدعت نامیده می‌شود. بدعت در لغت امری که جدیدی بوده و نظیری از قبل نداشته باشد. اما بدعت در اصطلاح شرعی یعنی امر جدیدی که بعد از وفات رسول الله ﷺ وارد دین شده و هدف از بوجود آوردن آن تقرب جستن به الله تعالی باشد.

بعضی‌ها بدعت را به حسنه و سیئه (خوب و بد) تقسیم کرده‌اند اما بایستی گفت که این تقسیم بندی باطل می‌باشد و هیچگونه دلیلی در شرع وجود ندارد که این تقسیم بندی را تأیید کند.

و صحیح آنست که بدعت را به دینی و دنیوی تقسیم کنیم.

گفتیم که بدعت دینی، امر جدیدی است که بعد از وفات رسول الله ﷺ وارد دین شده و هدف از بوجود آوردن آن تقرب جستن به الله تعالی باشد. اما بدعت دنیوی مثل اختراع هواپیما و اتومبیل و رادیو و چیزهای دیگر.

و بدعتی که در اسلام حرام شمرده شده است بدعت دینی است . اما بدعت دنیوی امری جائز می باشد. و هیچ گونه مخالفتی با دین ندارد.

و دلیل حرام بودن بدعت در دین قول الله سبحانه و تعالی است که می فرماید:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ [المائدة: ۳].

«امروز دینتان را برایتان تکمیل کردم».

پس دین با وفات رسول الله ﷺ تکمیل گشته است و هیچکس حق ندارد که چیزی به آن اضافه و یا از آن کم کند.

و همچنین رسول الله ﷺ می فرماید:

«ایاکم ومحدثات الأمور، فإن کل بدعة ضلالة». «از امور مستحدثه و

جدید در دین بر حذر باشید، چونکه بی شک هر بدعتی گمراهی است».

رسول الله ﷺ می فرماید: هر بدعتی در دین گمراهی می باشد. و بنا بر این کسی نمی تواند بگوید که بدعت در دین حسنه و سیئه (خوب و بد) دارد چونکه این سخن مخالف سخن رسول الله ﷺ خواهد بود.

بنا بر این، متوجه می شویم - عباداتی که بعد از وفات رسول الله ﷺ بوجود آمده است بدعت می باشند و اگر چه ظاهر آن زیبا و فریبنده باشد اما الله تعالی آنرا حرام گردانیده است.

از انواع بدعت ها می توان بدعت خواندن نماز ظهر بعد از خواندن نماز جمعه را نام برد. و همچنین بر پا کردن مراسم جشن و سرور و خواندن اشعار در روز ولادت رسول الله ﷺ. و همچنین بر پا کردن مراسم ماتم و گریه و زاری و دادن غذا در خانه میت. و بسیاری دیگر از این بدعتها که متأسفانه به علت جهل بعضی از مسلمانان و سکوت علماء، به دین راه پیدا کرده اند در حالیکه دین از آنها بریء می باشد.

پس بر هر مسلمان لازم است که از بدعت هایی که وارد دین شده اند و هیچگونه دلیلی از قرآن و یا سنت رسول الله ﷺ بر آنها نیست، دوری جوید.

قبل از این ذکر کردیم که بر هر فرد مسلمان لازم است فرق بین توحید الوهیت و توحید ربوبیت را بداند. چونکه اگر به کسی گفته شود این عباداتی که شما برای غیر الله انجام می‌دهید نوعی شرک می‌باشد ناراحت می‌شود و می‌گوید: چگونه به ما تهمت شرک می‌زنید؟ در حالیکه ما شهادت می‌دهیم به (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ محمد رسول الله) و معتقد هستیم که الله تعالی است که زمین و آسمان را آفریده است و اوست که روزی رساننده مخلوقات است و ... و تنها کاری که ما انجام می‌دهیم این است که پیامبران و افراد پاک و صالح را واسطه و میانجی میان خود و الله تعالی قرار می‌دهیم. چونکه اینها در نزد الله مقام و منزلتی بالاتر از ما دارند. مگر نه به این صورت است که اگر کسی بخواهد به نزد پادشاهی برود و از ظلمی که به او شده شکایت کند، بایستی وزیر پادشاه را واسطه و میانجی قرار دهد تا بتواند به دربار پادشاه راه یابد؟ و به همین صورت ما انبیاء و افراد پاک و صالح را واسطه و میانجی بین خود و الله تعالی قرار می‌دهیم.

در جواب این عده بایستی گفت که:

اولاً: این سخن آنها درست مثل سخن مشرکین می‌باشد. الله تعالی در مورد مشرکین می‌فرماید:

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعُونَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتَبْتَئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ [یونس: ۱۸].

«و عبادت می‌کنند بجز الله تعالی آنچه را که در حقیقت امر نه به آنها نفعی می‌رساند و نه ضرری. و می‌گویند که اینها شفاعت کنندگان ما در نزد الله هستند. بگو آیا الله را از شریک و شفاعت کننده‌ای در آسمانها و زمین باخبر می‌کنید که او از وجود آنها اطلاعی ندارد؟ منزّه و برتر است الله از آنچه که با او شریک قرار می‌دهند».

و همچنین الله تعالى می فرماید:

﴿أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ﴾ [الزمر: ۳].

«آگاه باشید که بندگی خالص برای الله است و کسانی که برای خود بجز الله ولی و نصیر قرار دادند می گویند ما اینها را عبادت نمی کنیم مگر برای اینکه ما را مقداری به الله تعالى نزدیک کنند».

و همچنین مشرکین که قرآن آنها را ذکر می کند نیز به اینکه الله است که آنها و زمین و آسمان را خلق کرده است و همچنین اوست که رازق و روزی رساننده می باشد ایمان داشته اند اما این عقیده به تنهایی آنها را مسلمان نساخت. چونکه آنها در عبادت کردن الله واسطه و میانجی قرار می دادند.

ثانیاً: آنها در این استدلال شان الله تعالى را به بشر تشبیه می کنند. و این امری باطل و نادرست می باشد، بله، ممکن است که یک پادشاه از احوال رعیت خود غافل و بی اطلاع باشد. ولی آیا چیزی وجود دارد که بر الله تعالى پوشیده باشد؟ هرگز.

و همچنین صحیح است که انسان برای رسیدن به حضور پادشاه احتیاج به واسطه و میانجی دارد. اما در مورد الله تعالى کافی است که انسان اراده کند تا براحتی بتواند حاجت خود را از او طلب کند.

پس این تشبیه امری بسیار نادرست و باطل می باشد.

بیان عدم وجود واسطه و میانجی بین خالق و مخلوق مگر در ابلاغ و رساندن دین:

و چه حاجتی به واسطه و میانجی وجود دارد در حالیکه الله سبحانه و تعالى می فرماید: ﴿وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾ [ق: ۱۶]. «و ما از رگ گردن او (یعنی انسان) به او نزدیک تر هستیم» (یعنی اینکه الله تعالى از تمام اقوال و افعال

بندگان مطلع می باشد) و همچنین می فرماید:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ﴾
[البقرة: ۱۸۶].

«هنگامیکه بندگان من از تو درمورد نزدیکی و دوری من پرسند. بی شک من نزدیک می باشم، اجابت می کنم طلب دعا کننده را هنگامیکه از من طلبی کند».

و همچنین می فرماید:

﴿أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ [غافر: ۶۰].

«فقط از من بخواهید که استجابت خواهم کرد طلبتان را. بی شک کسانی که استکبار می جویند از عبادت کردن من، بزودی با ذلت و خواری وارد جهنم خواهند شد».

دراین آیه الله تعالی نفرمود که از پیامبران و یا از اولیاء من طلب حاجت کنید.

در حدیث شریف آمده است که: «من لم يسأل الله يغضب عليه». «کسی که از الله حاجتش را طلب نکند، الله بر او غضب می کند».

و همچنین در حدیث شریف آمده است که: «ادعوا الله وأنتم موقنون بالإجابة». «از الله طلب حاجت کنید. و در هنگام طلب کردن یقین داشته باشید که او دعای شما را اجابت خواهد کرد». رسول الله ﷺ نیز در این حدیث نفرموده که از انبیاء و یا افراد صالح بخواهید تا آنها حاجت تان را از الله بخواهند».

پس این آیات و احادیث به وضوح ما را امر می کنند که حاجات خود را فقط از الله سبحانه و تعالی بخواهیم. و بین خود و او هیچگونه واسطه و میانجی قرار ندهیم.

توسل و شبهات پیرامون آن

بایستی بدانیم که هیچگاه پیامبران به همدیگر، و همچنین هیچگاه صحابه کرام رضی الله عنهم و نه تابعین به رسول الله صلی الله علیه و آله توسل نجسته‌اند.

توسل به دو دسته تقسیم می‌شود:

۱- جائز ۲- ممنوع

توسل جائز خود نیز به دو دسته کوچکتر تقسیم می‌شود:

۱- توسل جستن به ایمان داشتن به الله تعالی و به رسول الله صلی الله علیه و آله و همچنین به

اعمال صالحه مثل نماز، روزه، زکات و....

۲- توسل جستن به دعای رسول الله صلی الله علیه و آله در زمان حیاتش. یعنی اینکه شخصی

که حاجتی دارد به نزد رسول الله صلی الله علیه و آله می‌رفت و از او می‌خواست که برایش دعا کند تا که حاجتش برآورده شود.

همانطوریکه شخصی اعرابی، از رسول الله صلی الله علیه و آله خواست تا- دعا کند که باران ببارد. و به همین صورت، شخص نابینایی از رسول الله صلی الله علیه و آله خواست تا دعا کند که الله تعالی بینائی اش را به او باز گرداند (البته در مورد این حدیث- حدیث نابینا- گفته شده است که سند آن صحیح نمی‌باشد).

واضح است که این نوع توسل با وفات رسول الله صلی الله علیه و آله دوره اش بسر رسیده و دیگر جائز نیست که کسی به نزد قبر رسول الله صلی الله علیه و آله برود و از او بخواهد برایش دعا کند تا حاجتش برآورده شود.

و از ادله‌هایی که این امر را ثابت می‌کند این است که در زمان خلافت عمر رضی الله عنه برای مدتی باران نبارید. تا آنجا که مسلمانان نماز استسقاء خواندند، و پس از اتمام نماز عمر گفت: اللهم در گذشته هنگامیکه باران نمی‌بارید از طریق رسول الله صلی الله علیه و آله به تو متوسل می‌شدیم و تو بر ما باران می‌باریدی. اما الان از طریق عموی رسول الله صلی الله علیه و آله به تو متوسل می‌شویم. سپس عمر گفت: ای عباس بر خیز و برای ما دعا کن. پس اگر توسل جستن به رسول الله صلی الله علیه و آله بعد از وفاتش جائز می‌بود، هرگز صحابه کرام توسل جستن به رسول الله صلی الله علیه و آله را ترک نمی‌کردند و از عباس نمی‌خواستند که برایشان دعا کند.

بعضی‌ها حدیثی را روایت می‌کنند که در آن آمده است هنگامیکه آدم علیه السلام در بهشت دچار خطا شد دعا کرد و گفت: ای الله از تو می‌خواهم که به حق محمد مرا ببخشی.... حدیثی که به آن استدلال کرده‌اند موضوع می‌باشد و حدیث موضوع یعنی حدیثی که ساختگی و دروغ باشد. پس این حدیث را هرگز رسول الله صلی الله علیه و آله نگفته است. بلکه کسانی آن را ساخته و به دروغ آن را به رسول الله صلی الله علیه و آله نسبت داده‌اند. حتی قرآن نیز دروغ بودن این حدیث را ثابت می‌کند. چونکه در قرآن مجید آمده است هنگامیکه آدم علیه السلام دچار خطا شد گفت:

﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ [الأعراف: ۲۳].

«ای رب ما، ما به خود ظلم کردیم، و اگر تو ما را نیامرزی و بر ما رحم نکنی ما از زیانکاران خواهیم بود».

در اینجا دعاهای بعضی از پیامبران را ذکر می‌کنیم تا غیر صحیح بودن توسل جستن به مخلوق بیشتر برایمان روشن گردد. در قرآن کریم آمده است که نوح علیه السلام گفته است:

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا﴾ ﴿٢٨﴾ [نوح: ۲۸].

«ای رب من بیا مرز مرا و پدر و مادرم را و هر مؤمنی را که داخل خانه من شده است. و همچنین بیا مرز تمام مردان مؤمن و زنان مؤمن را. و بر ظالمین چیزی جز هلاکت و ویرانی زیاد مکن».

و همچنین ابراهیم علیه السلام گفته است:

﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ﴾ ﴿٤١﴾ [ابراهیم: ۴۱].

«ای رب ما، بیا مرز مرا و والدینم و مؤمنین را در روزیکه حساب برپا می شود، (این دعا را ابراهیم علیه السلام هنگامی کرده بود که هنوز برای او مشخص نشده بود، پدرش دشمن الله است)».

و در قرآن در مورد ایوب علیه السلام آمده است:

﴿وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ ۖ أَلَيَّْ مَسِّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ ﴿٨٣﴾ [الأنبياء: ۸۳].

«و بیاد آر ایوب را هنگامیکه رب خود را خواند و گفت مرا رنج و بلا رسیده است و تو ارحم الراحمین هستی».

و در مورد یونس علیه السلام هنگامیکه در شکم نهنگ فرو رفت، آمده است:

﴿وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغْضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ ﴿٨٧﴾ [الأنبياء: ۸۷-۸۸].

«و بیاد آر یونس را هنگامیکه با ناراحتی و غضب قوم خود را ترک کرد و گمان برد که ما او را دچار سختی و تنگنایی نخواهیم کرد. اما هنگامیکه به داخل شکم خود را خواند و گفت: معبود بحق جز تو نیست. و تو از هر گونه نقص و بدی پیراسته

هستی. وبی شک من از ظالمین بوده ام. ما نیز دعای او را اجابت کردیم و از بلا و مصیبتی که در آن بود نجاتش دادیم. و اینگونه ما مؤمنین را نجات خواهیم داد اگر بسوی ما روی بیاورند».

و در مورد زکریا علیه السلام ذکر شده است که:

﴿وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿۸۹﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ ﴿۹۰﴾﴾ [الأنبياء: ۸۹-۹۰].

«و بیاد بیاور زکریا را. هنگامیکه خواند رب خود را و گفت ای رب مرا تنها و بدون فرزند مگذار تو بهترین کسی هستی که باقی می‌مانی بعد از اینکه تمام خلائق مردند و از بین رفتند. پس استجابت کردیم دعای او را و به او فرزندی بنام یحیی بخشیدیم و همسرش را که نازا و بد اخلاق بود اصلاحش کردیم».

و در مورد یوسف علیه السلام ذکر شده است که:

﴿رَبِّ قَدْ ءَاتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيَّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تُؤَفِّنِي مُسْلِمًا وَحَافِنِي بِالْصَّلَاحِ ﴿۱۰۱﴾﴾ [یوسف: ۱۰۱].

«ای رب من، مرا مُلک و پادشاهی بخشیدی و به من تعبیر کردن خواب یاد دادی. خالق آسمانها و زمین تو ولی و سر پرست من در دنیا و آخرت هستی مرا مسلمان بمیران و به صالحین برسانم».

و همچنین دعاهایی که از رسول الله صلی الله علیه و آله در کتب احادیث و اذکار ذکر شده است بسیار زیاد می‌باشد، مانند: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي وَبَدَنِي ....». «الهی از تو طلب عافیت می‌کنم در دینم و دنیایم و اهلم و مالم و بدنم....». و بسیاری دعاهای دیگر. که پس از دقت در تمام آنها بر ایمان ثابت می‌شود که هیچگونه دلیلی نه در قرآن و نه در احادیث صحیحه و جود ندارد که توسل جستن به پیامبران، و یا افراد صالح را امری جائز بدانند.

پس به این نتیجه می‌رسیم که اینگونه توسل جستن بدعت می‌باشد. و قبل از این، ما احادیث رسول الله ﷺ را خواندیم که چگونه مسلمانان را از بدعت گذاری در دین منع می‌فرمود.

البته بایستی گفت که اگر این توسل جستن با این عقیده همراه شود که الله تعالی حتماً این دعا را بخاطر شخصی که به آن توسل جسته شده است، اجابت خواهدکرد. این عمل تبدیل به نوعی شرک خواهد شد که تمام اعمال انسان را برباد خواهد داد.

اما دلیل جائز بودن توسل جستن به اعمال صالحه حدیث رسول الله ﷺ است که در آن آمده است: سه نفر داخل غاری شدند. پس از مدتی در این غار بوسیله صخره‌ای بسته شد. و این سه نفر تمام سعی خود را کردند تا شاید بتوانند صخره را مقداری حرکت دهند، ولی موفق به اینکار نشدند. تا اینکه سر انجام مأیوس و نا امید در گوشه‌ای غار نشستند. پس از مدتی یکی از آنها گفت: بیایید دعا کنیم و به اعمال صالحه خود متوسل شویم شاید که الله تعالی ما را نجات دهد. پس از این سخن یکی از آنها بلند شد و دعا کرد و در این دعای خود به نیکی‌ای که به پدر و مادر خود کرده بود توسل جست پس از اتمام دعا صخره مقداری از جای خود تکان خورد ولی نه به آن اندازه که بتوانند از غار خارج شوند. سپس نفر دوم دعا کرد و در دعای خود به یکی از اعمال صالحه خود توسل جست که عبارت بود از دوری جستن از وقوع در زنا در هنگامیکه این امر برای او میسر گشته بود، پس از اتمام دعای او نیز صخره مقداری از جای خود تکان خورد ولی باز نه به آن اندازه که بتوانند از غار خارج شوند. سپس نفر سوم دعا کرد و در دعای خود به یکی از اعمال صالحه خود توسل جست که عبارت بود از برگرداندن پولی که مدت بسیار زیادی در نزد او گذاشته شده بود و او توانسته بود توسط این پول تجارتی برای خود راه بیاندازد. سپس هنگامیکه صاحب مال برگشت و پول خود را طلبید این مرد پول او را و همچنین سودی را که

در تجارت کردن با این پول بدست آورده بود به صاحب آن باز گرداند. پس از اتمام این دعا صخره مقداری دیگر از مکان خود تکان خورد و راه برای خروج این سه نفر مرد باز شد.

پس این حدیث دلیلی است بر اینکه هر مسلمانی می تواند در دعاهای خود به اعمال صالحه ای که خالصانه برای الله تعالی انجام داده است توسل بجوید. بعضی ها می گویند: چون رسول الله در روز قیامت شفاعت می کند. پس جائز است که ما به او متوسل شویم.

در جواب این عده بایستی گفت: شکی نیست که رسول الله ﷺ در روز قیامت صاحب چند نوع شفاعت می باشد. ولی اینرا نباید فراموش کرد که الله تعالی است که به رسول الله ﷺ اجازه می دهد از افرادی که او (یعنی الله) از آنها راضی است شفاعت کند. پس می بینیم که مالک اصلی شفاعت الله سبحانه و تعالی است چون بایستی که شفاعت به اجازه او باشد و همچنین از افرادی شفاعت می شود که الله تعالی از آنها راضی باشد. بنا بر این صحیح نیست که انسان دست به دعا بلند کند و بگوید: «یا محمد! اشفع لی». «ای محمد، مرا شفاعت کن». و یا اینکه بگوید: «یا محمد اغفر لی ذنبی» «ای محمد، گناه مرا ببامرز» و..... بلکه صحیح این است که بگوید: «اللهم ارزقني شفاعة محمد ﷺ» «الهی، مرا از شفاعت محمد ﷺ بر خوردار کن». و اینکه بگوید: «اللهم لا تحرمني من شفاعة محمد صلی ﷺ». «الهی مرا از شفاعت محمد ﷺ محروم مگردان».

در اینجا جا دارد بعضی از دلیل هایی را که اهل بدعت به آن متمسک می شوند تا توسل و استغاثه جستن به غیر الله را امری شرعی وانمود کنند، ذکر کنیم و سپس به تمام این دلیل ها جواب دهیم تا جای هیچگونه شبهه ای در دل هایمان باقی نماند:

دلیل اول: حدیث توسل جستن آدم عليه السلام به رسول الله ﷺ.

دلیل دوم: آیه پانزدهم از سوره القصص:

﴿فَاسْتَعِذَّ بِالَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ﴾ [القصص: ۱۵].

«پس کمک جست (از موسی) کسیکه از پیروان او بود علیه کسی که از دشمنان او بود».

دلیل سوم: حدیث «إذا أعتكم الأمور فعليكم بأهل القبور».

«هنگامیکه از حل کردن امور تان خسته و ناامید شدید، پس بر شماست که به اهل قبور (مردگان) مراجعه کنید».

دلیل چهارم: حدیث «توسلوا بجاهي فإن جاهي عند الله عظيم». «به مقام و

منزلت من توسل بجوئید بی شک مقام و منزلت من در نزد الله بس عظیم می باشد».

دلیل پنجم: آیه سی و پنجم از سوره المائدة:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ﴾ [المائدة: ۳۵].

«ای کسانی که ایمان آورده اید از عقاب الله بترسید و در طلب وسیله ای باشید که شما را بسوی او نزدیک گرداند».

می گویند پس ما پیامبران و صالحین را وسیله ای برای خود قرار می دهیم که ما را به سوی الله نزدیک کنند.

۱- رد بر دلیل اول: همانطور که قبلاً نیز ذکر کردیم این حدیث موضوع

(ساختگی) می باشد. امام ذهبی رحمته الله در مورد این حدیث می گوید: بی شک این

حدیث ساختگی می باشد. و هیچکس نمی تواند به احادیث ساختگی استدلال کند.

(صحیح، ضعیف و یا موضوع بودن احادیث توسط علمای علم حدیث بوسیله

قواعدی که در این علم وجود دارد، تعیین می شود).

۲- رد بر استدلال به آیه پانزدهم از سوره القصص. می‌گوئیم این استدلال بسیار دور از حق می‌باشد چونکه در آیه آمده است شخصی از بنی اسرائیل که از پیروان موسی علیه السلام بود از او خواست تا او را در مبارزه اش با شخصی از پیروان فرعون یاری کند. یعنی اینکه شخص زنده‌ای از شخص زنده دیگری کمکی خواست در چهار چوب توانایی انسان. و این امر هما نظوریکه قبلا نیز ذکر کردیم جائز می‌باشد و هیچ اشکالی ندارد. پس معلوم می‌شود این آیه هیچ ربطی به استغاثه جستن از مردگان و یا استغاثه جستن از مخلوقات در اموری که فقط الله تعالی قادر به انجام آن است، ندارد.

۳- رد بر دلیل سوم و چهارم: این دو حدیث نیز مانند حدیث اول موضوع می‌باشد. و کسانی که اینگونه احادیث را ساخته و به دروغ آنرا به رسول الله صلی الله علیه و آله نسبت می‌دهند در اصل قصد از بین بردن و افساد دین را دارند، و چونکه پایه و اساس دین توحید و یگانگی الله تعالی است. آنها می‌خواهند این پایه و اساس را از بین ببرند چون خوب می‌دانند که هر چیزی با از بین رفتن پایه و اساسش کم کم و به مرور زمان از بین می‌رود.

بایستی گفت هیچ مسلمانی نمی‌تواند منکر مقام و منزلت رسول الله صلی الله علیه و آله در نزد الله تعالی شود. رسول الله صلی الله علیه و آله سید المرسلین و خاتم الانبیاء است. الله تعالی کاملترین دین را بروی نازل کرده است. و بسیاری از امور دیگر وجود دارد که الله آنها را فقط مخصوص رسول الله صلی الله علیه و آله قرار داده است.

اما با تمام اینها، نباید فراموش کرد که رسول الله صلی الله علیه و آله نیز مخلوقی از مخلوقات الله تعالی است. و ما نمی‌بایست هیچگاه در مدح و ستایش مخلوقی آنقدر غلو و زیاده روی کنیم تا او را به درجه‌ای برسانیم که فقط مخصوص خالق سبحانه و تعالی می‌باشد. الله سبحانه و تعالی رسول صلی الله علیه و آله را امر می‌کند که بگوید:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ﴾
[الکھف: ۱۱۰].

«بگو بی شک من بشری مثل شما هستم که بر من وحی نازل می شود. بی شک معبود شما (یعنی الله تعالی) معبود یگانه ای است».

پس رسول الله ﷺ نیز بشری مانند دیگر انسانها است که الله تعالی او را برای رسالت انتخاب کرده و وحی خود را از طریق او به سایر انسانها رسانده است. و به همین دلیل نیز بایستی به او احترام بگذاریم و او را از جان خود نیز بیشتر دوست داشته باشیم.

۴- رد بر استدلال به آیه سی و پنجم از سوره المائدة در این آیه آمده است که:
«در طلب وسیله ای باشید که شما را به الله نزدیک کند».

و این وسیله همان اعمال نیک انسان است. قتاده رحمته الله می گوید: به الله نزدیک شوید بوسیله اطاعت کردن از اوامر او و عمل کردن به آن چیزی که او را راضی میکند.

پس در این آیه نیز هیچ دلیلی بر توسل و یا استغاثه جستن به پیامبران و یا سایر مخلوقات وجود ندارد.

ممکن است کسی بگوید که الله تعالی می فرماید:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾ [آل عمران: ۱۶۹].

«و کسانی را که در راه الله کشته شدند، مرده مپندار. بلکه زنده هستند و در نزد رب شان روزی داده می شوند».

می گویند در این آیه آمده است که شهدا زنده هستند و وقتی که شهدا زنده باشند، حتماً انبیاء نیز که مقامی بالاتر از شهدا دارند، زنده می باشند. و اگر آنها زنده هستند، پس می شود به آنها توسل جست و از آنها طلب کمک کرد.

می گوئیم: بله آنها زنده هستند. ولی در عالم برزخ. و عالم برزخ امری است غیبی و از حقیقت و چگونگی آن کسی جز الله جل جلاله خبر ندارد. پس زنده بودن آنها با زنده بودن ما فرق می کند و گر نه هرگز نمی بایست آنها را دفن کرد و یا اینکه میراث شان را بین ورثه آنها تقسیم کرد.

علامه ابن جریر طبری در تفسیر این آیه می گوید: الله تعالی می فرماید: گمان مکن ای محمد که آنها (شهادی احد) مرده هستند و احساس لذت و نعمت نمی کنند، بلکه آنها در نزد من زنده هستند و در نعمت بسر می برند و از آن چیزی که به آنها عطاء کرده ام شادمان و خرسندند».

و همچنین ابن کثیر رحمته الله در تفسیر این آیه می گوید:

«الله تعالی در این آیه از احوال شهدا خبر می دهد و می فرماید: آنها با اینکه در این دنیا کشته شدند، اما ارواح آنها زنده و در نعمت می باشد».

سپس ابن کثیر حدیثی را که امام احمد بن حنبل از ابن عباس روایت کرده است، ذکر می کند. در این حدیث آمده است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرموده: «هنگامیکه برادران شما در جنگ احد کشته شدند، الله تعالی ارواح آنها را در درون پرندگانی سبز قرار داد که این پرنده ها از رودهای بهشت می نوشند و از میوه های آن می خورند و....».

در اینجا ما به تفسیر ابن جریر طبری و ابن کثیر اکتفا می کنیم. چونکه بقیه مفسرین نیز همچون ابن الجوزی، القرطبی، القاسمی، البیضاوی،... این آیه را به همین صورت تفسیر کرده اند. و همچنین نباید فراموش کرد که الله تعالی خطاب به رسول الله صلی الله علیه و آله فرموده است:

﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ﴾ [الزمر: ۳۰].

«تو (ای محمد) خواهی مُرد و آنها نیز خواهند مرد».

و همچنین الله تعالى فرموده است:

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ
أَنْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ﴾ [آل عمران: ۱۴۴].

«نیست محمد بجز پیامبری که قبل از او نیز پیامبران دیگری آمدند و رفتند. آیا اگر او بمیرد و یا کشته شود شما به کفر خود باز خواهید گشت».

پس بار دیگر نیز می گوئیم، حقیقت و چگونگی زندگی در عالم برزخ را فقط الله تعالی می داند. و زندگی به آن صورتی که ما با آن آشنا هستیم، شکی نیست که با مردن انسان از بین می رود.

بنا بر این، در پایان سخن مان می بینیم تمام دلیل هایی که به آن استدلال کرده اند تا توسل و یا استغاثه جستن به غیر الله تعالی را امری جائز وانمود کنند، یا احادیث ساختگی است و یا اینکه اگر دلیلشان از قرآن و یا حدیث صحیح باشد، تفسیر و نتیجه گیری آنها از این آیات و احادیث اشتباه و خطا است.

الله سبحانه و تعالی رسول الله ﷺ را امر می کند که بگوید:

﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ۝ قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۝﴾ [الجن: ۲۱-۲۲].

«بگو ای محمد: من نمی توانم ضرر و یا بلایی را از شما دور کنم و نمی توانم نفعی به شما برسانم. بگو اگر من معصیتی انجام دهم کسی نمی تواند مرا از عذاب الله تعالی نجات دهد. و پناهگاهی جز او نخواهم یافت».

و همچنین هنگامیکه الله جل جلاله این آیه را بر رسول الله نازل کرد:

﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ۝﴾ [الشعراء: ۲۱۴].

«ویر حذر دار خویشاوندان نزدیک را (از عذاب الله تعالی اگر که ایمان نیاورند)».

رسول الله ﷺ تمام خویشاوندان خود را جمع کرد و به آنها گفت:

«ای قریش، خود را از عذاب الله نجات دهید، من نمی‌توانم در مقابل عذاب او برای شما کاری کنم. ای فرزندان عبدالمطلب، من نمی‌توانم در مقابل عذاب الله تعالی برای شما کاری کنم. ای عباس بن عبدالمطلب، من نمی‌توانم در مقابل عذاب الله برای تو کاری کنم. ای صفیه عمه رسول الله، من نمی‌توانم در مقابل عذاب الله برای تو کاری کنم ای فاطمه دختر رسول الله از مال من هر چه می‌خواهی طلب کن. اما من نمی‌توانم در مقابل عذاب الله برای تو کاری کنم».

۳- توحید اسماء و صفات

توحید اسماء و صفات یعنی ایمان داشتن به اسمها و صفات الله سبحانه و تعالی که در قرآن و احادیث صحیحہ ذکر شده است. به صورتیکه شایسته عظمت و کبریائی او باشد.

به عنوان مثال چند صفت از صفات الله تعالی را ذکر می‌کنیم:

صفت علم. الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

﴿وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ [الأنعام: ۱۰۱].

«و او به هر چیزی علیم است».

صفت قدرت. الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا﴾ [الفتح: ۲۱].

«و الله بر هر چیز قادر است».

صفت شنوایی و بینایی. الله سبحانه و تعالی می‌فرماید.

﴿وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ [النساء: ۱۳۴].

«و الله شنوا و بیناست».

صفت محبت. الله می فرماید:

﴿يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ [المائدة: ۵۴].

«آنها را دوست می دارد و آنها او را دوست می دارند».

صفت دو دست (یعنی اینکه الله جل جلاله دو دست دارد). الله تعالی می فرماید:

﴿قَالَ يَإِبْلَيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِي﴾ [ص: ۷۵].

«الله فرمود: ای ابلیس چرا برای آنچه که با دو دست خود آنرا خلق کردم، سجده

نکردی؟».

صفت نازل شدن (پائین آمدن). رسول الله ﷺ می فرماید:

«رب مان هر شب به آسمان دنیا پایین می آید. سپس ندا بر می دهد: آیا در این وقت توبه کننده ای وجود دارد تا که گناهانش را ببخشم؟ آیا طلب کننده ای وجود دارد تا که حاجتش را به او بدهم؟.....». بنا بر این بر هر فرد مسلمان واجب است که ایمان داشته باشد به اینکه الله سبحانه و تعالی دارای اسمها و صفاتی است که لایق عظمت و قدرت و کبریائی اوست. و همچنین بایستی ایمان داشته باشد که صفات خالق سبحانه و تعالی با صفات مخلوق متفاوت است. به همان گونه ای که ذات الله سبحانه و تعالی با ذات مخلوق فرق می کند. مثلاً الله تعالی خود را به صفت علم وصف کرده و فرموده است:

﴿وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ [الأنعام: ۱۰۱].

«و او به هر چیزی علیم است».

و همچنین مخلوق را به صفت علم وصف کرده و مثلاً در مورد اسحق علی السلام فرموده است:

﴿وَبَشِّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ﴾ [الذاریات: ۲۸].

«و بشارت دادند او (ابراهیم علیهِ السلام) را به فرزندی (اسحق علیهِ السلام) علیم (دانا)».

اما شکی نیست در اینکه علم خالق با علم مخلوق فرق می‌کند. علم خالق، علمی است که شایسته عظمت و قدرت اوست و علم مخلوق علمی است که لایق ضعف و ناتوانی او می‌باشد.

و همچنین الله تعالی خود را به صفت رحمت وصف کرده و فرموده است:

﴿وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا﴾ [الأحزاب: ۴۳].

«و الله بر مؤمنین رحیم می‌باشد».

و رسول الله ﷺ را نیز به صفت رحمت وصف کرده و فرموده است:

﴿بِالْمُؤْمِنِينَ رَعُوفٌ رَحِيمٌ﴾ [التوبة: ۱۲۸].

«بر مؤمنین رؤوف و رحیم می‌باشد».

اما بین این دو نوع رحمت به همان صورت اختلاف وجود دارد که بین ذات خالق و ذات مخلوق اختلاف است. رحمت الله به گونه‌ای است که شایسته عظمت و قدرت اوست. و رحمت رسول الله و دیگر مخلوقات به گونه‌ای است که شایسته مقام مخلوق بودن و ناتوان بودن آنهاست.

و به همین ترتیب، باید دانست که تمام صفتهای خالق با صفتهای مخلوقات فرق می‌کند.

و اینرا هم بایستی بدانیم، هرگز نباید در پی آن باشیم که تصور کنیم صفات خالق به چه صورت است. مثلاً هرگز نمی‌توانیم تصور کنیم صفات دست و پا و چشم و ... در خالق چگونه است. چون هر امری را که ما در ذهن خود تصور کنیم ناشی از رابطه ما با عالم مخلوقات می‌باشد. و بین صفات خالق و صفات مخلوق هرگز مشابهتی وجود ندارد به همان صورت که بین ذات خالق و ذات مخلوق مشابهتی نیست. پس بر ما واجب است که ایمان داشته باشیم به اینکه الله سبحانه و تعالی دارای صفاتی همچون رحمت، قدرت، علم، دست، پا، چشم و ... می‌باشد. چونکه

الله سبحانه و تعالی در قرآن و رسول الله در احادیث خود ما را از این صفات با خبر ساخته‌اند. اما از حقیقت و چگونگی این صفات هیچ اطلاعی نداریم و هرگز نیز نمی‌توانیم حقیقت این صفات را درک کنیم و فقط می‌دانیم که با صفات مخلوق یکسان نیستند. الله می‌فرماید:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ [الشوری: ۱۱].

«چیزی مانند او وجود ندارد. و او شنوا و بیناست».

بایستی گفت ما تعداد اسم‌ها و صفات الله سبحانه و تعالی را نیز نمی‌دانیم چون بعضی از آنها جزء غیبات می‌باشد که هیچکس جز الله سبحانه و تعالی از آنها با خبر نیست.

وآخر دعوانا سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين
والحمد لله رب العالمين.